

Bohuslän för sig själv

Skärgården mellan Grebbestad och Fjällbacka är ett kajakparadis i världsklass. På sensommaren kan man ha det för sig själv, i mareldens, björnbärens och det varma havets tid.

Vi kommer till Grebbestad precis på semestergränsen. En söndagseftermiddag i mitten av augusti är det fortfarande en vimplande sommarstad men båtarna börjar styra inåt och nästan alla är på väg hem mot hösten.

Kajakuthyraren Mats Torwmo sitter på bryggan och saltar in makrill medan han väntar in alla som ska lämna igen kajaker. Självt hinner han inte paddla alls under sommarsäsongen.

- Men det gör inget, den bästa tiden börjar nu. I maj kan det vara lömskt, det känns jättevarmt men så är havet bara 6-7 grader. Svårt att simma långt i utan rätt torrdräkt eller våtdräkt, så därför hyr jag inte ut då.

Uthyrningen växer för varje år och Mats Torwmo märker att nya sorters människor har dykt upp. Folk som vill njuta av att paddla men inte bo i tält och laga spritköksmat. De ger sig ut på dagsturer och vänder hem på kvällen till restauranger och bekväma sängar. De flesta är mellan 30 och 70 år, även på eskimåvändarkurserna.¹

- Det är inga problem att vara stel pensionär, bara man får rätt utrustning, säger Mats.

Han trummar med breda fötter mot bryggan.

- En del är oroliga i början över att sitta fast i ett litet hål, men när de har följt med oss ut en gång och provat att välta så förstår de att de inte sitter fast.

Det finns inte så mycket att oroa sig för så länge man håller sig i den här skärgården, resonerar Mats. Inga farliga strömmar eller tidvatten. Börjar det blåsa kan man alltid gå inåt.

- Inte många skärgårdar i världen liknar den här. Ingen är så tillgänglig, slår han fast. Det är något som fler och fler har upptäckt. Mats berättar om gäster som kommer från Luleå för att paddla en helg, och om fransmän, tyskar och holländare som börjar hitta hit.

Bohuslän är världens bästa kajakdestination, det jobbar Västsvenska turistrådet för att sprida och göra ännu mer sant². Och kring Fjällbacka och Grebbestad är Bohuslän som allra mest Bohuslän. På många andra ställen kan man höra folk säga "det är jättefint men det känns inte riktigt som Bohuslän..." Men här är allt som det ska vara, med mjuka, rödskimrande klippor, blommande kaprifol och sälar som vältrar sig i solen.

När vi styr iväg från stranden är allting mjukt, klipporna, vinden, färgerna och doften av tång. På land med tusen små packpåsar kan paddling kännas komplicerat, men så fort man glider iväg är allting så enkelt som något kan bli.

Vid horisonten ligger Väderöarna som en hägring. Fem kilometer rakt ut på Skagerrak, utan minsta skär att ta skydd bakom. Dessutom är det stenigt och svårt att

¹ Eskimåvändning är att vända runt under ytan och ta sig upp utan att lämna sittbrunnen. Ett modernare namn är kajakroll. Ur säkerhetssynpunkt är det viktigare att träna på att ramla ur kajaken och sedan klättra tillbaka upp i den igen.

hitta landstigningsplatser, särskilt på sommaren när nästan allt är säl- och fågelskyddsområde. Ändå är det inte konstigt att många paddlare drabbas av en längtan dit ut, till den yttersta ensligheten. Det är något med ljuset, som att öarna hör till en annan värld.

Vi följer istället Otterön, där Evert Taube skrev Så länge skutan kan gå. Sånt kan man få veta av guideboken Paddla kajak i Bohuslän. Där finns också många föreslagna paddlingsrutter. Vi lägger upp en plan men snart har vi lämnat den bakom oss och vill bara vidare, bara se vad som finns bakom nästa ö. Medan tankarna blåser ut ur huvudet en efter en tills det är alldeles tomt och stilla inuti. Havet är tankfullt, det regnar nog inne över land. Blå, luddiga moln ligger alldeles stilla och speglar sig. Trutarna skriker in kvällen.

Det är så lugnt att vi inte märker att vi paddlar genom ett nyinstiftat "hänsynsområde". Innanför ön Getryggen får man inte väsnas, spela musik eller köra fortare än fem knop. Men just nu är det inte lugnare än något annat.

Mitt i sommaren känns den här skärgården ofta som någon annans. Nu äger vi hela havet, skären och himlen. Även nu ligger det en del båtar i vikarna men vi hittar en alldeles egen ö. De här öarna är bra på att härbärgera mångas ensamhet på en gång.

Brasan av drivved är sprakande torr. Vi grillar makrillen på en pinne och stjärnorna kommer en efter en. Det är nästan tur att marelden inte lyser ikväll – det hade kunnat bli för mycket västkustromantik. Marelden är ett ljus som vissa plankton använder för att skrämja bort fiender, och de här planktondjuren kommer och går med strömmarna. Ofta ligger de och skvalpar och glittrar inne i vikar mer än här ute vid ytterskären. Kanske är det också tur att vi inte kan grilla musslor, en annan av Västkustsommarens överidylliska klassiker. Fröken Mussla har nämligen sagt ifrån. Så kallas länsstyrelsens telefonsvarare som rapporterar om musselprover längs kusten, och just nu är det för höga bakteriehalter här.

På morgonen blåser nio sekundmeter rakt in i tältet. Det vajar till och med i ålgräset under vattenytan, i krabbornas och sjöstjärnornas skogar. Havet är kristallklart och egentligen är det läge för snorkling, men vi vill fortfarande bara vidare. Ta oss igenom nya labyrinter av öar och hitta så smala passager som möjligt för att känna vår lätthet i vattnet.

Det är inte många andra kajaker ute så när vi får syn på två stycken styr vi rakt dit och lägger till bredvid. Det känns burdust att kliva in i någon annans luftrum men de säger att det är okej. Charlotte von Brömssen och Jesper Peterzén sitter och sträcker ut benen på Bohusgraniten.

Båda har cykelbyxor och paddlingsanorak som är tättslutande kring hals och handleder. De är vana paddlare och brukar vara här med Malmö kanotklubb i juli.

- Det är helt annorlunda, det är så mycket båtar då. Fast båtfolk tältar ju inte så det brukar alltid gå att hitta någon egen plats.

Vad är det som får skånska paddlare att åka ända hit?

- Det stora havet, säger Charlotte.

- Ja, det blir så stora dyningar som är härliga att leka i, lägger Jesper till.

Det är en skärgård att växa i, där man kan välja sin egen svårighetsgrad, förklarar de. Den som tröttnar på det lugna inomskärslivet kan fortsätta norrut, söderut eller västerut mot Väderöarna.

Vi surfar i medvind ner till Hamburgsundskanalen men där är det dags att vända, rakt mot vinden. Snart kommer också regnet och russinfingrarna. Med regnjacka i kajaken är man väl skyddad men förr eller senare är man tvungen att kliva ur den. En paddeltur kring Fjällbacka blir aldrig fel enligt guideboken, och det verkar stämma även i regn. Vi kan ju faktiskt övernatta på Valöns vandrarhem.

Vandrarhemmet ligger med utsikt mot Fjällbacka men på betryggande avstånd från sommarmetropolens sus och dus. Här susar bara vinden lite lätt i lönnar och plastveranda. Det stora vita trähuset har kompletterats med ett jätteparytält som värms med element. Därinne sitter värden Hans Holmström och tar igen sig efter säsongen som tog slut igår. Eller åtminstone gick in i ett lugnare skede.

Tillsammans med sin fru Karin har Hans drivit en fjällanläggning i 25 år. Men något var de ju tvungna att hitta på om somrarna, så de köpte en båt och började åka omkring längs Bohuskusten. På den vägen är det.

- Egentligen är det här ungefär som fjället, säger Hans, man måste säga vart man åker och ha koll på vädret.

Karin har jobbat tre år på Väderöarnas värdshus.

- Många gäster stannar en natt härinne och en natt därute, det är en jättebra kombination. Här är man inbäddad i ett lummigt lugn och där är man mitt ute i det kargaste, vildaste.

Men hon rekommenderar att vi tar kajakerna på turbåten till Väderöarna ifall vi ska dit. Det finns en anledning att det heter Väderöarna.

Däremot Valöns skyddade vik är en mjuk famn som gjord för paddlare. På stranden ligger två kajaker som gästerna får låna, de som inte har egen. Folk säger "vandrarhemmet på Valön" men egentligen finns det bara fyra vandrarhemsrum.

Resten är pensionat med släta lakan och små väldoftande flaskor i duschen.

- Jag tycker om kombinationen, så att man får en blandning av folk, säger Hans.

Ett välkommat par slår sig ner vid bordet intill och han skuttar genast upp.

- Hur har herrskapet haft det i dag? Vad tror ni om att börja med en räkcocktail?

Vi i den lite skrynkligare fraktionen av gäster hade tänkt gå ut och surfa i vågorna och träna eskimåvändningar, nu när allting kan torka under natten. Men vi suggs upp av lugnet och de mjuka fleecfiltarna på verandan.

Värdinne-Karin berättar att folk som ringer och bokar in konferenser ofta frågar "Har ni några aktiviteter?"

- Nej, absolut inte, säger vi. Ta det lugnt, sätt er och prata, ta en promenad.

Huset byggdes 1939 som barnkoloni och blev vandrarhem först 2006. Just här på kolonin utspelar sig faktiskt Camilla Läckbergs senaste deckare. När Hans träffade henne inne i Fjällbacka bad hon om ursäkt för att det blev en del mord härinne, berättar han.

- Det är ingen fara, sa jag, bara de hade betalt i förskott!

Hans lägger till att två av liken hittades i rummet där vi ska sova i natt.

- Och lite varma hjortron till efterrätt, kanske? frågar han paret vid bordet bredvid.

- Nej, hallon menar jag ju, nu är jag tillbaka i fjällen!

Det känns lite konstigt att vakna inomhus, utan att höra mäsarnas skrik. Men det är helt okej att sätta sig torr och utvilad i kajaken. Läpparna blir snart salta igen. En säl dyker upp bara några meter bort, så nära att man hör hur den andas. Lunchklipporna är lena och hudfärgade, som tjocka, solvarma jättar.

Så här i slutet av augusti börjar man förstå att även sommaren är förgänglig och att varje dag är en bonus. Så länge skutan kan gå, helt enkelt. Det är bara att glida omkring mellan öarna och plocka russinen ur kakan. Utan att kämpa för tillvaron alls, mer än man har lust med.

Tänk på inför kajakturen:

- Det går att packa mer än på en fjälltur, men packningen måste gå att dela i många smådelar. Gärna i vattentäta påsar, åtminstone det viktigaste.
- Ta alltid med ombyteskläder, även om du bara ska ut över dagen.
- Ta med mer fika och vatten än du tror att du behöver.
- Ta med en extra sittdyna om du inte har en van kajakrumpa.

Guideböcker

Paddla kajak i Bohuslän är en nyutkommen och vattentålig bok, full av turförslag och tips. Lite kul men inte så viktig egentligen. Man kan nästan se på kartan var det är fint och det är det i stort sett överallt. Om man vill ha all kuriosa om varenda skär längs Bohuskusten finns det en bättre bok: Längs kusten i Bohuslän.

Bohuslän – världens bästa kajakdestination

är ett projekt som Västsvenska turistrådet jobbar med. Förutom att **göra reklam för marknadsföra** den vackra och lättillgängliga skärgården jobbar de på att göra den ännu mer tillgänglig. Till exempel genom att få fler kustsamhällen att ordna kajakplatser i gästhamnarna. I dag ligger man som kajakist och skvalpar mellan höga kajkanter och anabola motorbåtar.